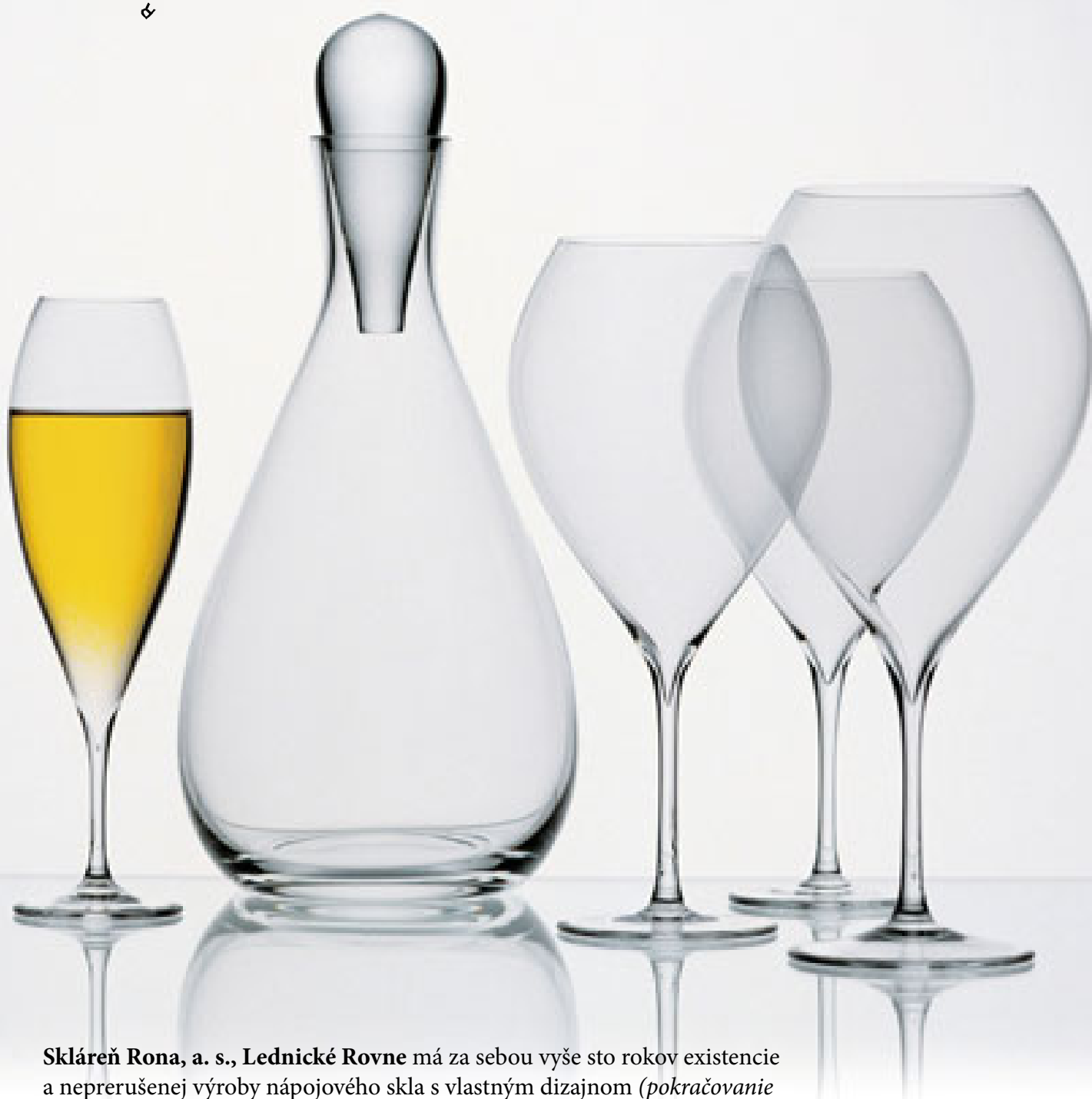

ROK
SLOVENSKÉHO
DIZAJNU
2021

Skláreň Rona, a. s., Lednické Rovne má za sebou vyše sto rokov existencie a neprerušenej výroby nápojového skla s vlastným dizajnom (*pokračovanie na strane 2*).

ROK SLOVENSKEHO DIZAJNU

Sklárstvo malo na Slovensku dlhú tradíciu, no 19. storočie prežilo len niekoľko sklárni. K medzinárodne uznávaným patrila skláraň v Uhrovci založená firmou **Schreiber v roku 1874**. Jej secesné výrobky podľa návrhov Štefana Šovánku získali zlatú medailu na svetovej výstave v St. Louis v roku 1904. Ešte úspešnejšia bola ďalšia

skláraň firmy Schreiber založená v roku 1892 v Lednických Rovniach, dodnes známa pod názvom Rona. Ako prvá v Európe používala na dekorovanie skla pantograf, i v ostatných ohľadoch patrila medzi najmodernejšie vybavené sklárne. Popri rukodielnej produkcii sa sústreďovala na strojovú výrobu pre veľkoodberateľov (kalíškovina, laboratórne a obalové sklo, lampy atď.).

Skláraň Rona, a. s., Lednické Rovne má za sebou vyše sto rokov existencie a neprerušenej výroby nápojového skla s vlastným dizajnom. V súčasnosti patrí k najkvalitnejším svetovým producentom stolového skla, a to vďaka vynikajúco zvládnutým technológiám strojovej aj ručnej výroby. Väčšina produkcie sklárne sa predáva na zahraničných trhoch.

Z podnikateľského hľadiska, ale aj z hľadiska histórie dizajnu na Slovensku je to mimoriadny fenomén. Vo fabrike sa nepretržite vyrába od jej založenia v roku 1892 (keď nepočítame útlm na dva mesiace spôsobený udalosťami na konci druhej svetovej vojny), jej priemyselný potenciál sa rozvíja a o jej produkciu je záujem i vo svete.

Zdroj: Slovenské centrum dizajnu

Kaštieľ Lednické Rovne, sídlo J. Schreibera, 1900

Pantograf

REALIZUJEME

KULTÚRA A UMENIE

Nedele so slovenskými rozprávkami

(4. 4., 11. 4., 18. 4., 25. 4.)

Naladte si slovenské rozprávky na českých vlnách Slovenského inštitútu v Prahe! Každú nedeľu o 18:00. **Slovenské rozprávky SME** (od Pavla Dobšinského či Hansa Christiana Andersena) vznikli z iniciatívy slovenského denníka SME a narozprával ich jeden z najtalentovanejších slovenských hercov strednej generácie, člen Slovenského národného divadla **Robert Roth**.

Štvrtky s vizuálnym umením

SLOVENSKÉ „ATELIÉRY DUŠE“

V ČESKU: Alžbeta Meňkyová

8. 4. o 19:00

Nový cyklus portrétov osobností slovenského pôvodu žijúcich v Českej republike, to sú Slovenské „ateliéry duše“ v Česku.

Ďalším našim hosťom bude výtvarníčka **Alžbeta Meňkyová**, ktorá je absolventkou VŠVU v Bratislave (Ateliér priestorovej komunikácie u Antona Čierneho a Mateja Smetany). Prevažnú časť štúdia sa venovala konceptuálnej tvorbe, objektom a priestorovým inštaláciám. Posledné dva roky sa primárne venuje maľbe, ktorá sa stala jej hlavným vyjadrovacím médiom. Žije a tvorí v Prahe.

Sledujte náš FB.

Literárna streda

LADISLAV BALLEK – Z PALÁNKU DO TRÓJE A SPÄŤ

14. 4. o 17:00

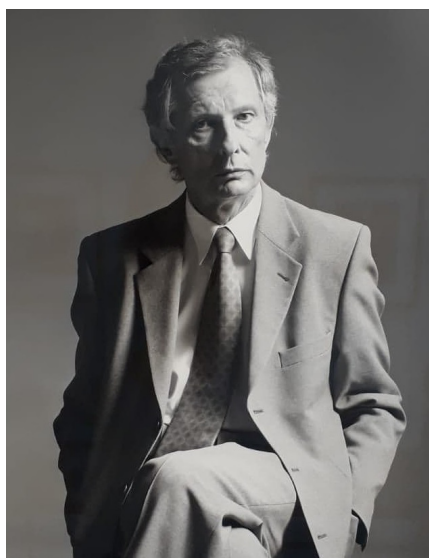

Foto: Karol Kállay

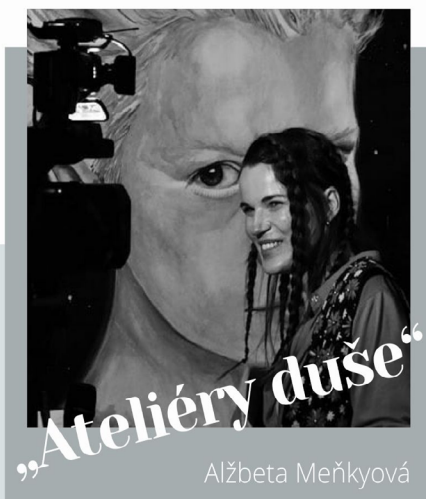
Hosťami literárneho stretnutia, ktoré si pripomína nedožitú 80. narodeninu spisovateľa a v rokoch 2001 – 2008 veľvyslanca Slovenskej republiky v Českej republike Ladislava Balleka, budú Rudolf Chmel – literárny vedec a niekdajší kolega z radov diplomatov, Ondrej Šulaj – divadelný dramatik a autor filmových adaptácií viacerých prozaických diel Ladislava Balleka

(*Pomocník, Agáty*), ako aj režisér niektorých z nich (na motívy *Agátov* režíroval film *Agáva*, 2016),

a herečka Božidara Turzonovová, ktorá bude čítať ukážky z diel. Práve ona bola predstaviteľkou Riečanovej v inscenácii *Pomocník* (2000) v Slovenskom národnom divadle, v réžii Ľubomíra Vajdičku.

Podujatie realizujeme v spolupráci s Literárnym informačným centrom a literarnyklub.sk.

Sledujte nás na FB.

Alžbeta Meňkyová

KADU – MEDZI DIVADLOM A FILMOM

15. 4. o 19:00

SLOVENSKÝ INŠTITÚT V PRAHE už v roku 2002 realizoval dlhodobý cyklus Televízne pondelky z Bratislavy, v rámci ktorého si český divák mohol pripomenúť desiatky z najvýznamnejších slovenských televíznych inscenácií a filmov, ktoré sa stali v bývalom Československu v 70. a 80. rokoch obdivovaným fenoménom. Zvlášť tie, ktoré vznikli ako adaptácie diel svetovej literatúry. Záštitu nad projektom Slovenského inštitútu v Prahe opodstatnene prevzal vtedajší minister kultúry Slovenskej republiky Milan Kňažko, ktorý v množstve z nich účinkoval ako jeden z najobsadzovanejších hercov oboch desaťročí. Mnohé premietania sa dokonca uskutočnili za osobnej účasti hereckých predstaviteľov hlavných postáv. Pilotnou časťou cyklu bola inscenácia MÁRIO A KÚZELNÍK (1976), ktorú podľa predlohy

Thomasa Manna režíroval Miloslav Luther. Postavu Mária v nej stvárňuje práve Milan Kňažko. Premietania a následnej diskusie v Slovenskom inštitúte v Prahe sa vtedy zúčastnil Juraj Kukura, takisto hlavný predstaviteľ inscenácie v postave kúzelníka Cavaliera Cipolla. Témou inscenácie, v dramaturgii Mariána Puobiša, je kritika fašistického Mussoliniho režimu a neschopnosti

spoločnosti čeliť jeho manipulačnej, hypnotizujúcej nehumánnej ideológii. Inscenácia získala na Medzinárodnom televíznom festivale v Monte Carlo cenu Strieborná nymfa.

KADU – MEDZI DIVADLOM A FILMOM tento rok pripravil monotematický večer venovaný práve legendárnym „televíznym pondelkom“. Aj Slovenský inštitút v Prahe Vás pozýva na panelovú online diskusiu „Pôvodná televízna tvorba – televízne inscenácie verzus seriálová tvorba“ za účasti režiséra Miloslava Luthera, herca Milana Kňažka a ďalších slovenských i českých hostí.

Po diskusii si môžete pozrieť online stream Kino doma – inscenáciu Mário a kúzelník o 20,30 hodine.

Sledujte [FB – KADU](#) a [FB SI](#).

Výstava

Vysoká školaýtvarného umenia:

KERAMIKA, SKLO, ŠPERK

29. 4. – 31. 5. 2021

Katedra úžitkového umenia na bratislavskej VŠVU je definovaná ako katedra umeleckej tvorby, remesla a dizajnu, zastrešujúca výučbu v trochýtvarných médiách: KERAMIKA, SKLO, ŠPERK. Už zo samotnej definície katedry je teda zrejmé, že špecializácia jednotlivých ateliérov kladie dôraz na prácu s konkrétnym materiálom, čo v dnešnej dobe možno vnímať aj ako určitú výzvu voči stále viac

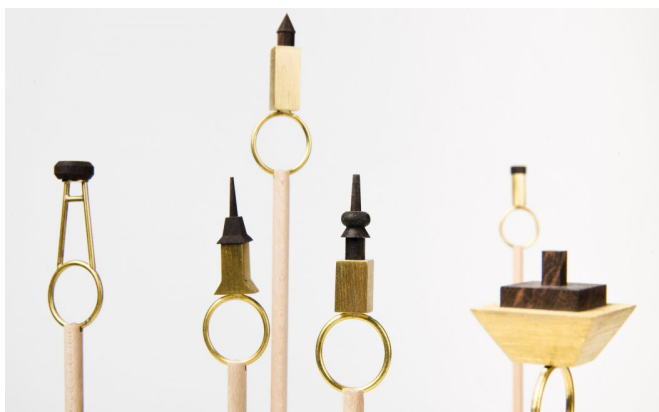
tov prezentovaná na tejto výstave naznačuje, že aj predmety s označením „úžitkové“ v sebe môžu skrývať aktuálne témy, symboly doby alebo spoločenskú kritiku. Tento aspekt umožňuje zasadzovať „úžitkové médiá“ / dizajn do širších spoločenských, kultúrnych súvislostí a posúvať hranice medzi „úžitkovým“ a „umeleckým“.

Výstava je realizovaná pri prí-

ležitosti Roku slovenského dizajnu.

Nada Kančevová, kurátorka

„...katedra študentom súčasne dáva priestor zaoberať sa témami, ktoré s predmetom ich štúdia zdanlivo nesúvisia...“

Viktor Kováč, cyklus prsteňov

dematerializovanému umeniu a virtuálnemu navrhovaniu. Popri dôraze kladenom na ovládanie „remesla“ však katedra študentom súčasne dáva priestor zaoberať sa témami, ktoré s predmetom ich štúdia zdanlivo nesúvisia: počnúc konceptuálnymi prístupmi až po použitie nových technológií a materiálov. Tvorba pedagógov, absolventov a študen-

Jan Michalisko, prsteň

Zuzana Šullerová, brošňa

VEDA, VÝSKUM A INOVÁCIE

Utorok s vedou výskumom a inováciami PODCASTY SO SLOVENSKOU AKADÉMIOU VIED

6. 4. o 19:00

V rámci našej rubriky Veda, výskum a inovácie Vám prinášame v spolupráci so Slovenskou akadémiou vied sériu vedeckých podcastov, ktoré budete môcť sledovať na našom FB profile.

Cieľom je formou rozhovoru predstaviť zakaždým zaujímavého vedca pôsobiaceho v SAV. Započúvajte sa do ich príbehov a spoznajte ich fascinujúce výskumy.

Prvou hosťkou bude **Marta Šoltésová Prnová** z Ústavu experimentálnej farmakológie a toxikológie CEM SAV, ktorá sa roky venuje výskumu cukrovky a hľadaniu liekov na jej príznaky. V súvislosti so súčasnou pandemickou situáciou hodnotila v podcaste aj vývoj vakcín na nový koronavírus. Tento proces bol v uplynulých mesiacoch omnoho rýchlejší, ako býva bežná prax pri vývoji vakcín.

[Sledujte nás na FB.](#)

Utorok s vedou výskumom a inováciami VEDA PRE MLADÝCH

20. 4. o 19:00

Pokračujeme v spolupráci s Centrom vedecko-technických informácií a pozývame Vás sledovať cyklus dokumentárnych filmov, tentoraz portrétov historických osobností slovenskej vedy, ktoré sú určené predovšetkým mladému divákovi.

Námet, kreatívna producentka, réžia: **Mgr. Eva Holubánska-Bartovičová** v spolupráci s CVTI SR. Zámerom a cieľom filmových dokumentov je priblížiť mladej generácii, najmä žiakom základných a študentom stredných škôl, historické osobnosti vedy ich jazykom a súčasnými komunikačnými

prostriedkami. Dvojica mladých tínedžerských moderátorov sa preto vyberie po ich stopách po celom Slovensku, každý inou cestou. Navštevujú rôznych ľudí, odborníkov, pokračovateľov a zanezaných obdivovateľov ich vedeckej práce, objavujú stopy ich života na miestach, o ktorých možno diváci, o to viac tí mladší, ani netušia. A tak postupne skladajú mozaiku ich vedeckého a osobného života zo známych i menej známych príbehov, z ich detstva či zo štúdií. Autorom dokumentu sa podarilo

originálnym spôsobom sprostredkovať odkaz diela historických osobností vedy najmä mladej generácii a prijateľnou formou im podať obraz o našom uznaní ich celoživotnej vedeckej práci a našej skutočnej úcte a pamiatke na týchto veľikánov slovenskej a svetovej vedy.

V prvom dokumente **IZABELA TEXTORISOVÁ**, Vám priblížime život slovenskej botaničky, ktorej 155. výročie narodenia sme si pripomenuli v marci tohto roku.

INFORMUJEME

ZAÚJÍMAVOSTI

Národná kultúrna pamiatka, mestský park na Tajovského ulici v Banskej Bystrici, sa dočká nových stromov

V minulom čísle nášho e-bulletinu sme sa o. i. venovali aj téme ekológie a enviromentalistiky v rámci projektu *Green Drama*. Sme radi, že Vám i v tomto čísle môžeme sprostredkovať ďalšiu pozitívnu informáciu o aktívnom ekologickom myslení na Slovensku.

Mestský park na Tajovského ulici v Banskej Bystrici, uznávaný ako národná kultúrna pamiatka, čaká rozsiahla revitalizácia. Tuje a smreký nahradí 47 nových vhodnejších stromov. Výsadba nových stromov by mala prebehnúť do 31. októbra. V roku 2021 by malo byť vysadených 21 javorov platanových, 21 tilias cordatas, štyri červené gaštany konské a jeden anglický dub. Zdroj: www.spectator.sme.sk

Azda vás zaujme i to, že alej nesie meno po významnom slovenskom spisovateľovi Jozefovi Gregorovi Tajovskom, ktorý bol navyše i zakladateľom slovenskej realistickej drámy. Kto by nepoznal jeho mnohokrát inscenované hry *Statky-zmätky*, *Nový život* či *Ženský zákon*, v ktorých často s humorom nazeral na dedinskú či malomestskú každodennosť. Práve na jeho hrách sa formovalo slovenské profesionálne divadlo. Bol kmeňovým dramatikom Slovenského národného divadla. Nie všetci však vedia, že napríklad inscenácia hry *Ženský zákon* v réžii zakladateľa Slovenského národného divadla slávila obrovský úspech v pražskej „Zlatej kapličke“ už v roku 1934! Česká kritika už vtedy

ocenila predovšetkým slovenské herectvo a javiskovú reč pod vedením režiséra Janka Borodáča. Kritik Jindřich Vodák vtedy napísal:

„A ta krásna slovenština, v níž zvuk ještě obrazí celý pojem v některých ústech, je to řeč, kterou Pánbůh asi zvlášť rád slyší.“ Kuriozitou je, že Tajovského historickú hru *Smrť Ďurka Langsfelda* naopak nikdy neuviedli v SND, ale v pražskom Národnom divadle, a síce pod názvom *Úsvit nad Slovenskem*. A do česko-slovenského historického kontextu patrí aj ďalšia skutočnosť, že Tajovského dcéra, neskôr známa spisovateľka Dagmar Gregorová-Prášilová, vďaka manželstvu s českým právnikom, prežila takmer celý život v Prahe.

Rekonštrukcia kláštora minoritov v Levoči. Historicky významný kláštor zachránený pred demolíciou.

Kláštor minoritov v Levoči, átrium po obnove

V širšom centre Levoče ukončili začiatkom tohto roka rekonštrukčné práce na Kláštore minoritov pri známom „Čiernom kostole“. Komplex, ktorý vznikol v 14. storočí, v sebe okrem iného ukrýva vzácnu gotickú križovú chodbu, rajskej

dvor i zvyšky nástenných malieb. Vďaka financiám, ktoré poskytlo Ministerstvo kultúry SR a Prešovský samosprávny kraj vo výške takmer milión eur, sa podarilo objekt, ktorý bol od roku 2011 nevyužívaný, obnoviť a pripraviť na ďalšie využitie. Bude prístupný verejnosti. Cieľom projektu je zmeniť mesto na kultúrnu destináciu a rozvíjať jeho tvorivý a kultúrny potenciál, informovali regionálne noviny *Spiš Korzár*. Zdroj: www.spectator.sme.sk

SLOVENSKÉ KNIHY

KOLEKTÍV AUTOROV: Celkom (ne)obyčajné veci izolovanej doby. 19 príbehov z karantény

Zbierka výpovedí známych aj menej známych osobností o tom, ako sa vyrovnávali s lockdownom a obmedzením slobody pohybu. Do publikácie prispeli ľudia rôznych profesií, speváčka Jana Kirschner, vedec Pavol Čekan, hokejista

Dominik Graňák, či spoluzakladateľ platformy *Kto pomôže Slovensku*, Šimon Šicko. Časť výťažku z predaja venuje vydavateľstvo neziskovej organizácii Post Bellum SK.

Vydalo vydavateľstvo Lindeni, 2021

ĽUBO OLACH: Tanec so životom

Zbierka básní slovenského básnika, prozaika a publicistu, ktorý od svojho debutu v roku 2007 vydal 19 kníh. Zbierka je poéziou uchopený a zvečnený život. Básnik dozrel. Akoby sa už viac nechcel prihovárať poéziou, akoby to bola márnosť alebo odkaz budúcim. Alebo testament. Vydalo vydavateľstvo Perfekt, 2021

STANISLAVA CHROBÁKOVÁ REPAR: Diagnóza L. Cesta okolo hlavy - básňou & Kníhkolotoč

Autorka v knihe rozvíja najmä problematiku, o ktorej sa už dlho hovorí, ale väčšinou iba konštatujúco. Ide o tému kultúry i kultúry spoločnosti a postavenie kultúry v globále sveta,

resp. Európy. Dielo predstavuje texty, ktoré autorka publikovala v rôznych časopisoch a zborníkoch a predstavujú zväčša eseje. Stanislava Repar píše a uvažuje o dôležitých problémoch ako je vydavateľská a manažérska prax, edičná činnosť, nezávislé umenie, alternatívna kultúra a pod. Píše štýlom a jazykom, ktorý potvrdzuje silu slova, literatúry a umenia.

Vydalo vydavateľstvo Fraktál, 2020

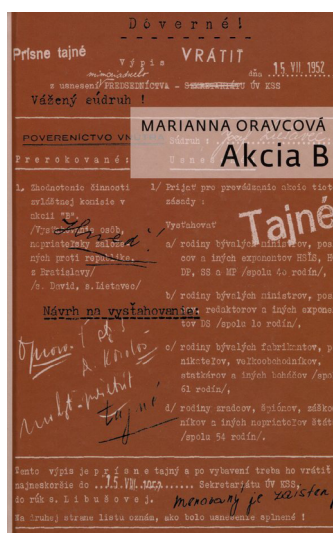
MARIANNA ORAVCOVÁ: Akcia B

Publikácia sa venuje v slovenskej historiografii doteraz príliš nepovšimnutej problematike vystavovania komunistickému režimu nepohodlných osôb z veľkých miest, osobitne z Bratislavy.

Najznámejšia z akcií je v tomto smere Akcia B, ktorá sa uskutočnila v rokoch 1952 a 1953, a ktorej obeťou sa stalo len v Bratislave takmer 700 rodín. Na základe stranického rozhodnutia sa museli neraz z večera na ráno vysťahovať na pre nich dovtedy neznáme miesta, kde boli nasadení na ťažké manuálne práce. Autorka zasadzuje priebeh a dôsledky Akcie B do širšieho dobového kontextu, v rámci ktorého opisuje perzekučné

mechanizmy komunistického režimu v bývalom Československu aj v širšom stredo európskom priestore, charakter legislatívy smerujúci k porušovaniu ľudských práv, mimosúdne perzekúcie predchádzajúce samotnej Akcii B, ako aj rehabilitácie obetí postihnutých vystavovaním. Popri podrobnej historickej rekonštrukcii priebehu a dôsledkov Akcie B kniha tiež prináša pohľad na problematiku snahy a re-

habilitáciu jej obetí, a to tak v roku 1968, ako aj po páde komunistického režimu v roku 1989. Autorka knihy je bývalou slovenskou diplomatkou, dlhoročne pôsobiacou v zahraničnej službe. Vydal Ústav pamäti národa, 2020

JUBILEÁ

100. výročie narodenia

ŠTEFANA BOLESLAVA ROMANA, zakladateľa Svetového kongresu Slovákov

(* 17. 4. 1921, Veľký Ruskov, Slovensko –

† 23. 3. 1988, Toronto, Kanada)

Dňa 17. 4. si pripomíname 100. výročie narodenia kanadského priemyselníka slovenského pôvodu, ktorý sa v rokoch 1971 – 1988 stal prvým predsedom a zakladateľom Svetového kongresu Slovákov.

Štefan Boleslav Roman sa narodil v roku 1921 vo východoslovenskej dedinke Veľký Ruskov. Už ako šesťnásťročný odišiel aj so svojim starším bratom do sveta za „veľkú mláku“, do Kanady. Živil sa ako robotník v poľnohospodárstve aj v priemysle a zároveň študoval. Počas druhej svetovej vojny bojoval pod kanadskou vlajkou a po jej skončení začal podnikáť v oblasti burzových obchodov a v baníctve. V priebehu krátkeho obdobia sa mu podarilo vytvoriť „impozantný komplex banícko-priemyselných akciových spoločností, ktorých kapitálová hodnota sa v polovici 60. rokov odhadovala na 70 miliárd dolárov“. Jeho spoločnosť *Denison Mines Limited* sa stala vlastníkom najväčších uránových baní na svete a priniesla mu prezývku „uránový kráľ“.

Napriek tomu, že od mladosti žil v Kanade, nikdy nezabudol na svoj pôvod. Stal sa členom Kanadskej Slovenskej ligy a začas aj redaktorom mesačníka *Slovenský hlas*. Po svojich podnikateľských úspechoch sa stal mecenášom slovenskej exilovej literatúry, kultúry a vedy. Vyvrcholením jeho národoveckých aktivít bolo založenie Svetového kongresu Slovákov v roku 1970. Predsedom tejto strešnej organizácie slovenských spolkov v emigrácii bol až do svojej smrti.

Štefan Boleslav Roman zostal verný nielen svojmu národu, ale aj svojej viere. Vyrástol v gréckokatolíckom náboženskom prostredí a svoju vieru si zachoval a rozvíjal aj v Kanade. Zaslúžil sa o vybudovanie Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Zúčastnil sa ako jediný kanad-

ský laický pozorovateľ na Druhom vatikánskom koncile. V roku 1963 ho pápež Ján XXIII. vyznamenal Radom veliteľa rytierov sv. Gregora Veľkého. Duchovný a hmotný zmysel jeho celoživotnej práce najvýraznejšie symbolizuje monumentálna Katedrála Premenenia Pána, ktorú dal postaviť na svojom pozemku v Unionville podľa vzoru gréckokatolíckeho kostola v rodnom Ruskove.

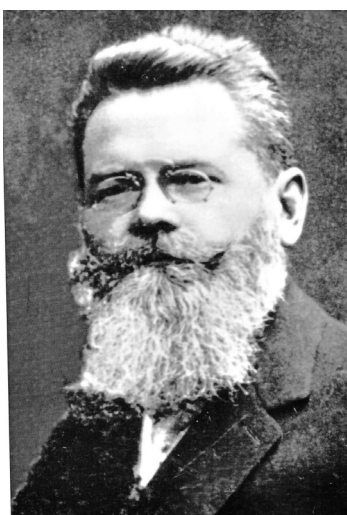
Štefan Boleslav Roman zomrel 23. marca 1988. V roku 1990 mu bola udelená Národná cena Slovenskej republiky In memoriam a v roku 1995 aj najvyššie štátne vyznamenanie Rad bieleho dvojkríža 1. stupňa.

100. výročie úmrtia GEDEONA MAJUNKEHO (* 9. 5. 1854 – † 10. 4. 1921), slovenského architekta

Miloval Tatry, postavil Téryho chatu a patrí mu Majunkeho veža

Odišiel pred sto rokmi (10. 4. 1921), ale jeho „Térynka“ prežila dodnes. Slovenský architekt Gedeon Majunke mal, ako napovedá aj jeho neslovenské meno, talianskych predkov. Narodil sa však v Spišskej Sobote a celý život zasvätil ar-

chitektonicko-urbanistickému rozvoju mesta, jeho okolia a hlavne Vysokých Tatier. Po štúdiách vo Viedni sa vrátil do rodného kraja, ktorý systematicky zveľaďoval – reštaurovaním kaštieľov, kostolov i náhrobkov spiškosobotských rodín, výstavbou záhrad a parkov, ale aj projektovaním letovísk na Štrbskom

plese (letoviská habsburskej rodiny), v Starom Smokovci (Letohrádok Kamzík) či v Tatranskej Lomnici (Slovenský dom, Hotel Lomnica). Okrem toho bol aktívnym mestským organizátorom – zaslúžil sa o zavedenie elektrického prúdu v Spišskej Sobote a zastával funkciu veliteľa dobrovoľného hasičského zboru. Pri architektonických návrhoch kládol dôraz na prírodné materiály, pretože si uvedomoval, že v horských podmienkach musia odolávať klimatickým vplyvom. V roku 1888 založil banskoštiavnický lekár Edmund Téry turistický spolok, ktorého členovia prišli s nápadom postaviť na hornej terase Malej studenej doliny chatu. Mala to byť v tom čase najvyššie situovaná horská chata v Tatrách. Nápad sa stal skutočnosťou vďaka návrhu Gedeona Majunkeho. Stavba využívala kamene z miesta výstavby, ostatný materiál, vo výsledku 52 tisíc kilogramov, sa transportoval na chrbtoch koní alebo vysoko-

horských nosičov. Majunke dohliadal na stavbu tak, že mu robotníci – bola ich dohromady vyše stovka – signalizovali správy prostredníctvom odrazu slnečných lúčov vo veľkom zrkadle.

Zámček kniežata Hohenlohe, 1889, Vyšné Hágy

Všetky ich mená sú dodnes zaznamenané v prvej pamätnej knihe dnes obľúbenej „Térynky“. V roku 1900 horolezec Július Dóry pomenoval na počesť architekta svoj prvovýstup z Téryho chaty na blízku priečnu vežu – Majunkeho veža.

Reštaurácia Koliba, 1922, Vyšné Hágy

100. výročie narodenia

KATARÍNY KOLNÍKOVEJ

(* 20. 4. 1921 – † 29. 5. 2006)

Najautentickejšia herečka Radošinského naivného divadla

Ako učiteľka v materskej škôlke, a tiež dlhoročná divadelná ochotníčka, sa v roku 1970 pridala k vtedy ešte len miestnemu ochotníckemu divadlu, ktoré pôsobilo v jej rodisku Radošina. Kolníkovej prirodzené insitné herectvo sa čoskoro stalo štýlotvorným prvkom divadelného jazyka Radošinského naivného divadla, ktoré navyše hralo v miestnom dialekte – v radošinskej záhoráčtine. K paradoxom kultúrneho vývoja na Slovensku na prahu tzv. normalizácie patrí, že kým legendárne Divadlo na korze bolo v roku 1971 násilne zrušené, Radošinské naivné divadlo bolo v tom istom roku nútené presídlieť z Radošiny do Bratislavy. „Čarom nechceného“ sa tak stalo, že Radošinci získali väčšie a náročnejšie bratislavské publikum a ich osobité divadlo sa zakrátko zaradilo medzi umelecké „ostrovy slobodného myslenia a tvorby“. Prostoreké repliky, insitný prejav hercov a pesničky spoluvytvárali metaforický jazyk, plný zašifrovanej kritiky voči režimu. V Kolníkovej autentickom stvárnení vstúpilo do pamäte slovenského divadla viaceré roly starších žien, ktorých životná filozofia sa zväčša opierala o zdravý dedinský rozum. A teda k postavám, ako nositeľom inej než oficiálnej pravdy, patrili aj jej svojrázne kreácie – Matka v *Jááánošííkovi* (1970), Stará matka v *Človečine* (1971), Stará grófka v *Alžbete Hroznej* (1975), Zelinárka v *Rozprávke* (1978), Poštárka v *Slovenskom tangu* (1979), Slúžka Berta v *Kúpeľnej sezóne* (1980) či Kuchárka z *Pavilónu B* (1984). Na vstupenky RND sa v období tzv. normalizácie, aj vďaka popularite zakladateľa a kmeňového autora Stanislava Štepku a ikonickej Kataríny Kolníkovej, tvorili dlhé rady ako na mandarínky či banány v zelovococh. Kolníková v pamätnej čes-

ko-slovenskej inscenácii *Nevesta predaná Kubovi* (1984), realizovanej v spolupráci RND a divadla Semafor Jiřího Suchého, vytvorila nezaobudnutelnú postavu Matky Bečelovej. Najmä táto inscenácia otvorila Radošincom cestu k hostovaniu aj na českých javiskách. Keď sa RND po roku 1990 plne profesionalizovalo a dostalo pozvanie na medzinárodný festival Divadelná Nitra '92, v hodnoteniach českej kritiky obstálo suverénne najlepšie, vrátane osobitého fenoménu divadla

v osobnosti Kataríny Kolníkovej. Herečka pôsobila v RND až do konca svojho života, pričom sa čoraz viac uplatňovala aj v profesionálnom prostredí – v rozhlase, v televízii i vo filme.

PRIPRAVUJEME

Filmový kvíz pri príležitosti STO ROKOV SLOVENSKEHO HRANÉHO FILMU

V máji 1921 pricestovali do Československa nakrúcať film

Jánošík zástupcovia spoločnosti – Daniel a Jaroslav Siakelovci. Film sa mal pôvodne realizovať podľa scenára novinára Jozefa Žáka-Marušia, ktorý vychádzal z románu amerického Slováka Gustáva Maršalla Petrovského *Jánošík, kapitán horských chlapcov, jeho búrlivý život a hrozná smrť*. Motívov z predlohy sa však neuplatnilo veľa,

autori sa zjavne inšpirovali aj populárnou predlohou českého spisovateľa a dramatika Jiřího Mahena *Jánošík*, ktorá vyšla už roku 1909. V hlavných úlohách filmu sa predstavil Theodor Pištěk, český herec a režisér, otec maliara a kostýmového výtvarníka s rovnakým menom, ktorý sa najviac preslávil návrhmi kostýmov k filmu Miloša Formana *Amadeus* (1984), za ktoré získal ocenenie Americkej filmovej akadémie Oscar, a Mária Fábryová.

Dňa 25. novembra 1921 sa napokon uskutočnila premiéra prvého slovenského dlhometrážneho hraného filmu *Jánošík* bratov Siakelovcov. Pri príležitosti 100. výročia od premiéry prvého slovenského hraného filmu pre Vás pripravujeme súťažný filmový kvíz, ktorého zostavovateľkou je slovenská filmová teoretička a historička Jelena Paštěková. Pre tých, ktorí zodpovedajú otázky správne a za najkratší čas, chystáme – vďaka spolupráci so Slovenským filmovým ústavom – tri vecné výhry.

TATRA FILM CORPORATION

Plagát k filmu *Jánošík*, 1922

Zapojte sa do súťaže cez [náš FB](#) a vyhrajte ceny z produkcie Slovenského filmového ústavu!

SLOVENSKE „ATELIÉRY DUŠE“ V ČESKU

V ďalšej časti nášho cyklu Vám priblížime tvorbu mladého umelca **Denisa Baštugu**, študenta Akadémie výtvarných umení v Prahe.

RUSALKA – online predstavenie inscenácie Slovenského národného divadla

Opera českého hudobného skladateľa Antonína Dvořáka *Rusalka* bola v SND naštudovaná niekoľkokrát. V roku 2005 ju pohostinsky realizoval český tvorivý tím – režisér Jiří Nekvasil, scénický výtvarník Daniel Dvořák, kostýmová výtvarníčka Lucie Loošová a pod hudobné naštudovanie sa podpísal súčasne aj dirigent Jaroslav Kyzlink.

Posledná inscenácia *Rusalky* o pätnásť rokov neskôr mala premiéru 20. 2. 2020 a je naopak dielom slovenského realizačného tímu – režisér Martin Kákoš, scénograf Vladimír Suchánek, kostýmová výtvarníčka Ludmila Várossová, dirigent Rastislav Štúr. Práve jej online-reprízu pre Vás pripravujeme.

VIRTUÁLNA KULTÚRNA TURISTIKA PO SLOVENSKU

Od apríla Vám každý druhý piatok sprístupníme výnimočné miesta Slovenska: panoramatické pohľady na Bratislavu; hrad Devín v Bratislave; virtuálna prehliadka mesta Trenčín, kandidát na Európske hlavné mesto kultúry 2026; Oravský hrad; Bojnický zámok; historické pamiatky Banskej Štiavnice; Dom sv. Alžbety v Košiciach; Spišský hrad, či mnohé iné pamiatky svetového kultúrneho dedičstva UNESCO na Slovensku.

[Sledujte náš Facebook](#) a keď nastane opätovná možnosť cestovania, už budete poznať svoj cieľ.